

İnsan İlişkilerinin Dinamiklerini Anlamak: Kültüre İşlevselci Yaklaşım

MARC-PIERRE HENRY

Kültür kavramı, insan ilişkilerinin dinamiklerini anlamının merkezinde yer alır. Müzik, moda, teknoloji ve değerlerin tümü kültürün ürünleridir. Durham ve Kellner'e (2006) göre, her kültürel ifade güç ve itaat ilişkilerini ilerleten anlam, değerler, önyargılar ve mesajlar taşır. Bu açıdan bakıldığında, sınıf, cinsiyet, ırk, cinselliğin önyargılı temsillerini içermeyen hiçbir kültürel ifade yoktur. Örneğin, feministler, kadınların erkekler tarafından tahakküm altına alınmasını ilerleten cinsiyetçi ideolojileri ve erkek üstünlüğünü propaganda eden sosyal kurumları ve uygulamaları eleştirmektedir. Kültüre yönelik çoğu teorik yaklaşım gibi bu yaklaşım da sosyolojik bir paradigmadan kaynaklanmaktadır. Giddens'e (2005) göre, kültüre yaklaşmak için üç ana sosyolojik yaklaşım vardır. Bu yaklaşımlar işlevselcilik, sembolik etkileşimcilik ve çatışma teorisidir. Kültüre antropolojik bir bakış açısıyla, göstergebilimsel bir bakış açısıyla, bir psikanaliz perspektifinden ve hatta felsefi bir bakış açısıyla yaklaşılabilir. Ancak bu makale, kültürün sosyolojik bir analizini oluşturmaktadır. Kültüre işlevselci yaklaşım, toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için bir sistem olarak birlikte çalışan birçok kültürün parçası olduğunu savunur (Parsons, 1968). Dolayısıyla işlevselciler, kültürü, toplumun değerlerinin bir yansıması olarak görürler. Çatışma teorisyenleri, kültürü, cinsiyet, sınıf, ırk ve yaş gibi faktörlere dayalı olarak doğası gereği eşitsiz olarak görürler. Çatışma teorisi, kültürü ideoloji olarak gören Marksist yaklaşıma dayanır. Sembolik etkileşimciliğe gelince, kültür bireyler arasındaki günlük etkileşimlerde yaşanmaktadır. Dolayısıyla kültür, sosyal etkileşimin ürünüdür. Yani kültürler, insanların birbirlerine karşı hem amaç hem de anlam içeren bir şekilde hareket etmelerinden gelişmektedir. Kültürü çağdaş toplumumuz bağlamında analiz etmek için bu metin işlevselci bakış açısını kullanmaktadır.

Temel sosyolojik perspektiflerden biri olan işlevselci yaklaşım, bize, birbiriyle bağlantılı bir toplum görünümü sağlar. Bu sosyolojik bakış açısı,

Herbert Spencer, Emile Durkheim, Talcott Parsons ve Robert Merton'un eserlerinde oluşturulmuştur. İşlevselci yaklaşım, toplumun her alt kümesinin diğerini etkilediğini ve toplum içinde bir denge durumunu sürdürmek için birlikte çalıştığını vurgulamaktadır. Merton (1968), iki tür işlev arasında ayırım yapar: "açık ve gizli". Açık işlevler, kasıtlı olan sonuçlara, gizli işlevler ise istenmeyen veya gizli olanlara atıfta bulunur. Sanal bir ilişki bağlamında, kullanıcı bir iletişim eylemi oluşturmak için başkalarıyla etkileşime girmektedir. İletişim eylemi, etkileşimlerin öznelarası boyutundan kaynaklanmaktadır.

İşlevselciler, kültürü değerler açısından inceler ve işlevcilere göre sosyal düzen bir dizi temel paylaşılan değere dayanır. Örneğin, çoğu toplumda eğitim, değerli olduğu için önemli bir kavramdır. Sınıflar, ders kitapları, kütüphaneler, yurtlar hatta maddi kültür ve eğitim kültürü, bir toplumun üyelerini eğitmenin değerine verilen önemi desteklemektedir. Parsons (1970) soyut ve evrensel olarak uygulanabilir modeller geliştirerek kültür, kişilik ve sosyal yapı arasındaki ilişkiyi sistematik olarak teorize etmek için çaba sarf etmiştir. Bu açıdan kültür, bir sosyal bütünleşme aracı olarak algılanmaktadır. Kültüre işlevselci yaklaşım, insan eyleminin her zaman normatif veya akılcı olmayan bir boyutu olduğunu savunmaktadır. Böylece, insan eylemi idealler ve ortak anlayışlar tarafından yönlendirilmektedir. Bunlar bireye içsel olduğundan ve motivasyon sağladığından, deterministik bir modelden ziyade gönüllü bir eylem modeli için temel oluşturmaktadır.

Kültürün, ezenler ile ezilenler arasındaki ilişkilerin ifadesi olduğunu iddia eden eleştirel yaklaşımın aksine işlevselci yaklaşım, kültürün rolünden kaynaklanan bireysel özgürlüğün rolünü vurgulamaktadır. Parsons (1968), insan eyleminin kültürel ifadeleri de oluşturan beş özelliğini ayırmaktadır. İlk özellik, eylemin amacına atıfta bulunan uçlardır. İkinci özellik, oyuncunun eylemini gerçekleştirmesini sağlayan şeylere atıfta bulunan araçlardır. Üçüncü özellik, koşulların eylemin gerçekleştirildiği bağlama atıfta bulunmasıdır. Dördüncü özellik, hangi araçların ve amaçların uygun olduğuna dair etik ve ahlaki anlayışımıza atıfta bulunan normlardır. Beşinci özellik, oyuncunun eylemini gerçekleştirmek için harcadığı işe, kaynaklara ve enerjiye atıfta bulunan çabadır. Dolayısıyla, işlevselcilik için kültür, egemen ideolojinin ifadesi değil, öznel bilinç ve dış kısıtlamalar arasındaki bir diyalogdan doğan değerlerin, pratiklerin ve sembollerin ifadesidir.

İşlevselci yaklaşım, daha fazla kültürel anlayışın, kısıtlama ve özgürlüğün insan eylemi ve öznellik açıklamasında nasıl yakından iç içe geçtiğini anlamamıza izin verdiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, ortak hedeflerin peşinde koşarken motivasyonumuz hem içsel hem de kalıplıdır. Bu nedenle kültür en iyi şekilde eğitim, iş, aile ve din gibi sosyal kurumlar aracılığıyla ele alınmaktadır. Kültürün her şeyden önce sosyal bir işlevi vardır, çok sayıda insanı bir araya getirme işlevi. Normlar, değerler ve kurumlar aracılığıyla

insan grupları, sosyal ilişkilerde önemli bir rol oynayan kültürel kimliklerini belirler. Bugünün dünyası çokkültürlülük ile evrenselcilik arasında, grup ile birey arasında ve sınıf siyaseti ile kimlik siyaseti arasında bölünmüş durumdadır. Bu çatışmalı bağlamda kültürün işlevi, dünya düzeninin istikrarını destekleyen dinamikleri yeniden üretmektir. İşlevselcilik, kültürün paylaşılan ve istikrarlı bir davranış modeli olduğunu varsaymaktadır. İşlevselcilik, Marksizm gibi bütüncül bir paradigma olsa da anlam oluşturma sürecinde bireyin önemini gözden kaçırmaz. Bununla birlikte, diğer herhangi bir teorik yaklaşım gibi karmaşık kültür kavramının bütünsel bir açıklamasını oluşturmaz.

Kaynakça

- Durham, M. G. and Kellner, D. M. (2006). Media and Cultural studies. Malden. Blackwell Publishing.
- Giddens, A. (2005). Sociology. Cambridge. Polity Press.
- Merton, R. K. (1968). Social theory and social structure. Glencoe, IL. Free Press.
- Parsons, T. (1968) . The Structure of Social Action. New York. Free Press.
- _____ (1970). The Social System. London. Routledge and Kegan Paul.